

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

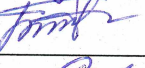

**«8D016-Гуманитарлық пәндер бойынша мұғалімдерді даярлау» БББ
бойынша
ҚАБЫЛДАУ ЕМТИХАНЫНЫҢ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Алматы, 2024

«8D016-Гуманитарлық пәндер бойынша мұғалімдерді даярлау» БББ бойынша докторантураға түсу бағдарламасы

Құрастырғандар:

т.ғ.к., қауымдастырылған профессор м.а. Муратказын М.М.
т.ғ.к., доцент Ермуқанов Е.
т.ғ.д., профессор Сутеева Х.А.
т.ғ.к., университет профессоры Жумагулов Б.С.
пед.ғ.к., доцент Джайнакбаева Г.Т.
т.ғ.к., аға оқытушы Шорманова А.Қ.

Академик Т.С. Садықов атындағы жаңа және қазіргі заманғы Қазақстан тарихы кафедрасының отырысында талқыланып, қабылданды № 8 хаттама, « 11 » 03 2024 ж.

Кафедра меңгерушісі Муратказин М.М.

Әлем тарихы кафедрасының отырысында талқыланып, қабылданды № 8 хаттама « 25 » 03 2024 ж.

Кафедра меңгерушісі м.а. PhD Акынова А.П.

Қабылдау емтихан бағдарламасы Тарих және құқық факультетінің Ғылыми кеңесінде бекітілді: « 8 » хаттама, « 23 » 04 2024 ж.

Бағдарлама «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығына (бұдан әрі – үлгілік қағидалар) сәйкес жасалды.

Докторантураға түсу емтиханы келесі блоктардан:

- 1) эссе жазудан;
- 2) докторантурада оқуға дайындығын анықтауға арналған тестілеуден;
- 3) білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтихан сұрақтарына жауаптардан тұрады;
- 4) оқуға түсушімен ЖЖОКБҰ-ның емтихан комиссиясы өткізетін әңгімелесу.

Докторантураға түсу емтиханына 4 сағат (240 минут) беріледі, оның ішінде:

- докторантураға оқуға дайындығын анықтау тестіне (бұдан әрі – ОДАТ) - 50 минут;
- білім бағдарламалары тобының бейіні бойынша емтихан сұрақтарын және эссе жазуға - 190 минут (3 сағат 10 минут).

Докторантураға түсуге арналған бағалау жүйесінің 100 балдық шкаласы:

Докторантураға түсу емтихан блоктары	Балл
ЖЖОКБҰ-ның емтихан комиссиясы өткізетін оқуға түсушімен сұхбаттасу	30
Эссе	20
Докторантурада оқуға дайындығын анықтауға арналған тест	50
Барлығы	100

* Қосымша ақпарат Ұлттық тестілеу орталығы сайтында <http://www.testcenter.kz/doktorantura-a-t-sushilerge/>

ОТАНДЫҚ ТАРИХТЫҢ ІРГЕЛІ МӘСЕЛЕЛЕРІНЕ ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕГІ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК КӨЗҚАРАС

Қазақстан тарихы ғылым ретінде. Мақсаты мен міндеттері. Қазақ халқының тарихының әлем тарихындағы орны.

Қазақ халқының, мемлекеттілігінің ортақ түркі әлеміндегі, көшпелі өркениеттегі, Евразиялық кеңестігіндегі тарихи орны мен сабақтастығы.

Тарихи кеңістіктегі қазақ халқының саяси жүйесі, әлеуметтік құрылымы, шаруашылығы мен тұрмыстық жағдайы. Қазақ этносының халық ретінде тарихи сахнаға шығуы, оның ұлт ретінде қалыптасуы мен тарихи кезеңдері.

Халықтардың тарихындағы басты түйінде мәселелер (этногенезі, мемлекеттілік сананың қалыптасуы, көршілес этностармен, мемлекеттермен қарым-қатынас жүйесі, отарлық езгіге қарсы қозғалыстар мен ұлт-азаттық көтерілістер)

Қазақ қоғамындағы әлеуметтік-таптық қатынастар жүйесі. Сұлтандардың, билердің, батырлардың, діни адамдардың және қарапайым халықтың арасындағы әлеуметтік қатынастың қазақ қоғамындағы маңыздылығы мен ерекшеліктері.

Қазақ халқының рухани мәдениетінің тарихи даму сатылары, әлем өркениеті қосқан үлесі, далалық көшпелі халықтардың отырықшы халықтармен қарым-қатынасы, көшпелі және отырықшы өркениет арасындағы өзара байланыс.

Қазақстан – Евразия даласындағы ежелгі адамдардың пайда болған бесігі (антропогенез, техногенез, социогенез)

Андронов мәдениеті – археологиялық ескерткіштері, кезеңделуі және негізгі белгілер.

Сақ-сармат дәуірі туралы жазба деректері мен археологиялық ескерткіштері. Археологиялық ескерткіштер мен деректердегі сақ тайпаларының мәдениеті мен

дүниетанымы. Ежелгі Қазақстан тарихына қатысты жазба деректер (антикалық, қытайлық, ежелгі парсы деректері)

Ғұн, Үйсін, Қаңлы тайпалары мемлекетілігінің негізгі белгілері. Қазақстан территориясындағы қала мәдениеті. Ұлы Жібек жолының тарихи-мәдени маңыздылығы.

Ежелгі түркі халықтардың жазба мәдениеті. Түркі халықтардың мәдениеті мен тарихына қатысты жазбаша деректері. Түркі халықтардың діни сенімдер мен діни нанымдары. Түркі халықтардың арасындағы ислам дінінің таралуы. Қожа Ахмет Яссауидің мұралары мен суфилік нанымның көшпелі халықтар арасында таралуы. Түркі әлеміндегі ғалымдар мен ұлы ойшылдар. Әбу-Нәсір әл-Фараби, М.Қашқари, Қожа Ахмет Яссауи, Ж.Баласағұннің мұралары. Түркілердің этногенезі және түркілік мемлекеттіліктің даму кезеңдері. Батыс Түрік қағанатындағы этномәдени үрдістер мен халықаралық қатынастар жүйесі. VIII ғасырдағы Орталық Азиядағы геосаяси жағдай, Түргеш, Қарлұқ қағанаттары.

Қарахандар мемлекеті: этносаяси тарихы, мәдени ренессанс, экономикалық даму. Оғыз мемлекеті: этносаяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті. Қимақ мемлекеті: этносаяси тарихы, шаруашылығы, мәдениеті. IX-XI ғасырлардағы қыпшақтардың этносаяси тарихы.

Шыңғысхан империясын жүйесіндегі және оның мұрагерлерінің тағдырындағы қазақ даласының тарихына қатысты деректер, тарихнамасы және түйінді мәселелері.

Қазақстан территориясындағы этногенетикалық үрдістердің негізгі кезеңдері. «Қазақ» этнонимі. Қазақ хандығының тарихына қатысты жазба деректері. М.Х.Дулати және оның еңбегі «Тарихи-Рашиди». Қазақ хандығының тарихи сахнаға келуі және оның дамуының негізгі кезеңдері. Қазақстан тарихындағы мемлекеттіліктің дамуы сатылары: Ақ Орда, Моголстан, Көшпелі өзбек хандығы. XIV-XV ғасырдағы Қазақстан мәдениеті (фольклор, жазбаша ескерткіштер, архитектура).

Қазақ-Жоңғар соғыстарының негізгі кезеңдері. Жоңғар шапқыншылығына қарсы қазақ халқының ұлт-азаттық күресі.

Қазақ хандығының саяси-құқықтық жүйесі. Жеті жарғы. XV-XVIII ғасырлардағы қазақ қоғамы: әлеуметтік сатылары, басқарушы элиталық топтар.

Кіші жүз және Орта жүз қазақтарының Ресей империясының протекторатын қабылдауы. Абылай ханның ішкі және сыртқы саясаты. XVIII ғасырдың соңындағы Кіші жүздегі саяси ахуал. Сырым Датов бастаған ұлт-азаттық көтеріліс. Бөкей ордасындағы И.Тайманұлы мен М.Өтемісұлы бастаған отарлық езгіге қарсы ұлт-азаттық көтерілісі. Кенесары хан және оның хандық билікті қалпына келтіру іс-әрекеттері. Қазақстанның Ресей империясы құрамына кіру мәселесіне қатысты тарихнама.

Ш.Уәлиханов және оның шығармашылық мұрасы. А.Құнанбаевтың өмірі мен оның әдеби мұрасындағы XX ғасырдың басындағы қазақ қоғамының көрінісі.

XIX ғасырдағы Қазақстандағы дәстүрлі мұсылмандық және орыс білім беру жүйесі. Ы.Алтынсаринның педагогикалық қызметі. Қазақстанды зерттеудегі орыс ғалымдарының орны (В.В.Бартольд, В.В.Вельяминов-Зернов, А.И.Левшин және т.б.). XIX ғасырдағы қазақ әдебиетіндегі және өнеріндегі жаңа бағыттар мен ағымдар. «Зар заман» дәуіріндегі ақындар мен жыраулар. «Жадиттік» реформаторлық идея тарихы. «Сібір қырғыздары ережесі» (1822 ж.) және «Орынбор қырғыздары» туралы ережесі негізде орыс отарлық жүйесінің қалыптасуы. Патшалық биліктің XIX ғасырдың ортасындағы Оңтүстік Қазақстандағы әскери-саяси жазалау іс-әрекеттері. XVIII және XX ғасырдың басындағы Қазақстан территориясын казак-орыс отарлауы. Қазақстандағы отарлық жүйені нығайтудағы патшареформалары (1867-1868, 1886 және 1891 жылдардағы әкімшілік-территориялық реформалары). Патша үкіметінің Қазақстандағы қоныс аударушылық саясатының мақсаттары мен кезеңдері.

Қазақстанға орыс және шетел капиталының енуі және XIX ғасыр соңы мен XX ғ. басындағы өнеркәсіптік ошақтардың пайда болуы. XX ғ. басындағы Қазақстандағы әлеуметтік жағдайдың және халықтың этникалық құрамындағы өзгерістері. Бірінші орыс революциясы және оның Қазақстандағы қоғамдық-саяси өміріне әсері. Бірінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы Қазақстан. 1916 жылғы ұлт-азаттық көтеріліс. 1917 жылғы қос

революциялар: ақпан айындағы буржуазиялық-демократиялық революция және қазан төңкерісі. 1917 жылғы Қазақстандағы саяси күштер мен қозғалыстар. Қазақстанда кеңес үкіметінің орнауы. Социалистік революцияның мәні мен коммунистік идеология.

Мемлекеттегі полиэтникалық үрдістер: кезеңдері, іргелі түйіндері, деректері. Қазақстандағы кеңестік мемлекеттіліктің қалыптасуының кезеңдері. ҚазАКСР мен ҚазКСР құрылуы. Тұтас Түркістан идеясы. М.Шоқайдың қызметі. 1924 жылғы Түркістан АКСР-ның ұлттық-территориялық межеленуі. XX ғ. басындағы қазақ ұлттық саяси элитасы. «Алаш» қозғалысы. Бірінші және Екінші Бүкілқазақ съездері. «Алаш» ұлттық автономияның құрылуы мен «Алаш-Орда» үкіметі. «Алаш Орда» мен Кеңес өкіметтерінің арасындағы қарым-қатынас. 1917 жылдағы Қазақстанның оңтүстігіндегі саяси ахуал. Түркістан (Қоқан) автономиясының жариялануы. XX ғ. 20-30 ж.ж. Қазақстан: ұлттық мемлекеттілік құру жолындағы ұлт зиялыларының қызметі. «Алаш» қозғалысы және оның тағдыры.

XX ғ. басындағы экономикалық жағдай. 1920 жылдардағы Қазақстандағы Жаңа экономикалық саясат. XX ғ. 20-30 ж.ж. Қазақстандағы реформалар: барысы мен нәтижелері. Сталиндік ұжымдастырудың алғы шарттары және барысы. Ф.И.Голощекиннің «Кіші Октябрь» идеясы. Кеңес өкіметінің 1920-30 жылдардағы әміршіл-әкімшіл жүйесінің нығайту шаралары. Қазақстандағы индустриализацияны іске асырудағы ерекшеліктері. 1920-50 ж.ж. саяси репрессиялар, оның салдары. Қазақ ауылдарын отырықшыландыру мен ұжымдастырудың нәтижелері. 1931-1933 ж.ж. Қазақстандағы ашаршылық: қазіргі тарихнамадағы жаңаша көзқарастар.

Сталиндік репрессияның кезеңдерін зерттеу: методология мен деректері. Сталинизмнің тарихы: қазіргі таңдағы тарихнамада зерттелу деңгейі мен нәтижелері. Сталиндік тоталитаризм: саяси үрдістер мен Қазақстандағы репрессиялар. 1930-1950 жылдардағы Қазақстан территориясына халықтар депортациясы: ортақ тарихы мен ГУЛАГ жүйенің қалыптасуы. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы қазақ жауынгерлерінің ерлігі.

1940-1950 жылдардағы Қазақстанның қоғамдық-саяси өмірі және әміршіл-әкімшіл жүйенің нығаюы. Е.Бекмаханов ісі. Қазақстандағы ғалымдардың репрессиялануы.

Қазақстандағы тың және тыңайған жерлерді игеру: экологиялық, экономикалық, әлеуметтік-демографиялық және рухани-мәдени өміріне тигізген зардаптары. 1965-1966 жылдардағы социалистік экономиканы реформалау іс-әрекеттері: жетістіктері мен қарама-қайшылықтары.

1985-1991 ж.ж. «Қайта құру» және Қазақстандағы қоғамдық-саяси өмір. 1986 ж. «Желтоқсан» оқиғасы: барысы, зардаптары, қорытындылары. 1990 жылдардағы жаңа саяси қозғалыстар мен партиялар. КСРО-ның ыдырауы мен ТМД құрылуы.

Тәуелсіз Қазақстан. Алматы декларациясы. Тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің қалыптасу кезеңдері. Нарықтық экономикаға өту және жаңа кезеңнің әлеуметтік-экономикалық мәселелері (XX ғ. 90-ншы ж.ж – 2014ж.) Мемлекет астанасының Алматыдан Астанаға көшуі. Ақмола – Астана қаласының тарихы. Қазақстан Республикасының қазіргі кезеңдегі дамуының басымдылық бағыттары. Қазақстан халқы Ассамблеясының құрылуы. Ұлтаралық келісім мен саяси тұрақтылықты сақтауды көздеген саяси курс.

Ұлттық тарихты зерделеу мәселелері жөніндегі ведомствоаралық жұмыс тобының отырыстары. «Халық тарих толқынында» атты арнайы зерттеулер бағдарламасы: мақсаты, негізгі мәселелері.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

Негізгі әдебиеттер

1. Абылхожин Ж.Б. Очерки социально-экономической истории Казахстана XX века. Алматы, 1997
2. Байпаков К.М. Средневековые города Казахстана на Великом Шелковом пути. Алматы: Ғылым. 1998.

3. Бекмаханов Е. Казахстан в 20-40-е годы XIX века. А, 1992
4. Депортированные в Казахстан народы. А, 1998
5. История Казахстана с древних времен до наших дней: в 5 т. 1996 – 2011.
6. Назарбаев Н.А. В потоке истории. А., 1999.
7. Қазақ мемлекеттілігінің тарихы (ежелгі және ортағасырлық кезең). А, 2007.
8. Козыбаев М.К. Казахстан на рубеже веков: Размышления и поиски. Кн. 1,2. А, 2000.
9. Қойгелдиев М.Қ. Алаш қозғалысы. А, 2008.
10. Омарбеков Т.О. XX ғ. Қазақстан тарихының өзекті мәселелері. А, 2001.

Қосымша әдебиеттер

1. Қойгелдиев М.Қ. Сталинизм и репрессии в Казахстане. 1920-1940-х годов А., 2009. -448 с.
2. Акишев К.А. Кушаев Г.А. Древняя культура саков и усуней долины реки Или. – Алма – Ата, 1963
3. Асфендияров С., Кунте П. Прошлое Казахстана в источниках и материалах. Т.1. –Алма – Ата, 1935; Алматы, 1998.
4. Байпаков К.М. История древнего Казахстана. – Алматы, 1996.
5. Маргулан А.Х., Акишев К.А., Қадырбаев М.К., Оразбаев А.М. Древняя культура Центрального Казахстана. –Алма-Ата,1966.
6. Гумилев Л.Н. Древние тюрки. – М., 1967.
7. Кляшторный С.Г., Султанов Т.И. Казахстан. Летопись трех тысячелетий. – Алматы, 1992.
8. Тынышбаев М. Материалы по истории киргиз- казахского народа. – Ташкент, 1925; Алматы, 1992.
9. Бөкейхан А.Н. Шығармалары.- Алматы, 1994
10. Бекмаханов Е.Б. Казахстан в 20-40 –ые годы XIX века. – Алматы, 1992.
11. Галузо П.Г. Туркестан – колония. Очерк истории туркестана от завоевания царизмом до революции 1917 г. М., 1929.
12. Галузо П.Г. Аграрные отношения на Юге Казахстана в 1867-1917 гг. – Алма-Ата, 1965.
13. Омарбеков Т.О. Зобалаң.-Алматы, 1994.
14. Қозыбаев М.К. Тарих зердесі. 1,2 ТТ.-Алматы, 1998.
15. Қозыбаев М.К. Казахстан на рубеже века: размышления и поиски. Кн. 1,2 – Алматы., 2000.
16. Шоқай М. Шығармалары 2 томдық . – Алма Ата, 1997-1998.
17. Алаш қозғалысы. Движение Алаш. Құжаттар мен материалдар жинақтары. Төрт томдық. – Алматы: Алаш мұрасы, 2005-2008, 2-5 т. (Қазақ және орыс тілдерінде.)
18. Барг М.А. Категория и методы исторической науки. М., 1984.
19. Бессмертный Ю.Л. Некоторые вопросы применения математических методов в исследованиях советских историков /Математические методы в исторических исследованиях. М., 1972.
20. Блок М. Апология истории. М., 1986.
21. Зевелев А.И. Историографические исследование: методологические аспекты. Москва.,Высшая школа., 1987.
22. Ковальченко И.Д. Методы исторического исследования. М., 1987г.
23. Могильницкий Б.Г. Введение в методологию истории. М., 1989.
24. Мұхатова О. XIX-XX ғасырлардағы Қазақстан тарихнамасы. Алматы., Ғылым., 2002.

ДҮНИЕ ЖҮЗІ ТАРИХЫНЫҢ ІРГЕЛІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Дүниежүзі тарих ғылыми зерттеу пәні ретінде. Дүниежүзілік тарихты кезеңдеу мәселелері. Дүниежүзілік тарихты зерттеудің теориялық және әдіснамалық негіздері. Дүниежүзілік тарихты зерттеудің позитивистік, формациялық, өркениеттік тәсілдері. Қарабайыр қоғамдардың тарихын зерттеудің теориялық мәселелері. Тарихнамадағы антропосоциогенез мәселесі. Адамзат қоғамының әлеуметтік тарихының басталуы.

Мемлекеттің пайда болуы туралы ғылыми пікірталастар. Ежелгі және Ежелгі Шығыс өркениеттерінің дәстүрлері. Шығыс және Батыс өркениеттерінің даму жолдарындағы жалпы және ерекше пікірталастар. Ежелгі Шығыстағы мемлекеттердің түрлері. Қауым. Ежелгі Шығыс қоғамдарының әлеуметтік құрылымы. Ежелгі Үндістанның әлеуметтік-саяси дамуының ерекшелігі. Ежелгі қытай тарихындағы негізгі тенденциялар. Қытайдағы орталықтандырылған мемлекет. Синологияның дамуы. Ежелгі Шығыс мәдениеті. Үндістан мен Қытайдың діни-философиялық жүйелері. Ежелгі Шығыс тарихын зерттеудегі ғылыми мектептер мен бағыттар.

Архаикалық және классикалық дәуірдегі ежелгі грек қоғамының дамуы. Грек саясаты. Қазіргі тарихнамадағы саясат тұжырымдамалары. Біздің дәуірімізге дейінгі VI - IV ғасырлардағы Афины демократиясының эволюциясы. Эллинизм. Эллиндік мемлекеттердің экономикалық, әлеуметтік және саяси құрылымының ерекшелігі. Эллиндік мәдениет. Рим Республикасы. Рим Азаматтық қауымдастығы. Ежелгі Римнің тарихи ойы. Классикалық құлдың өркендеуі. Республикадан империяға өту. Дағдарыс және Рим империясының құлауы. Біздің дәуірімізге дейінгі I-II ғасырлардағы ежелгі Жерорта теңізі өркениеті. Еуропа мен Азиядағы феодалдық қатынастардың генезисі мәселелері. Орта ғасырлардағы этностардың қалыптасуы мен дамуы. Шығыс пен Батыстың мәдени өзара әрекеттесу мәселелері. Тарихтың ортағасырлық кезеңіндегі табиғатпен қарым-қатынастың ерекшеліктері.

Ортағасырлық тарих дереккөздері. «Халықтардың ұлы қоныс аударуы». III-IX ғасырлардағы Еуропадағы этносаяси процестер. ерте феодалдық мемлекеттіліктің дамуы. Тарихнамадағы феодализм генезисінің мәселесі. Ұлы Карл Империясы. Феодалдық мүлік. Феодалдық институттар жүйесіндегі католик шіркеуі. Византиядағы феодалдық қоғамның генезисі. V-XI ғасырлардағы Византия мәдениеті.

Үндістан, Қытай, Жапония ерте орта ғасырларда. Әлеуметтік құрылымның, аграрлық қатынастардың және саяси дамудың ерекшеліктері. Мәдениет. VI-XI ғасырлардағы арабтар. Ислам діни философиялық-құқықтық жүйе ретінде. Араб мәдениеті. Орта ғасырлардағы қалалар. Урбанизация процестері. Урбанистика мәселелері.

XI-XV ғасырлардағы Еуропаның экономикалық дамуы. Тектік монархияның ерекшеліктері. Католик шіркеуінің реформасы (XI-XIII ғасырлар). Крест жорықтары. Жүз жылдық соғыс және оның Еуропаның тарихи дамуына әсері. XIV ғасырдағы шаруалар қозғалыстары. Қайта Өрлеу Мәдениеті. Ресейдің әлеуметтік-экономикалық дамуының ерекшеліктері.

Үндістан, Қытай, Жапония XIII-XV ғасырларда. Әлеуметтік-экономикалық және саяси дамудың ерекшеліктері. Капиталистік қатынастардың генезисі. Отарлаудың басталуы. Батыс Еуропа елдеріндегі абсолютті монархия және абсолютизм жүйесі. XVI ғасырдағы Батыс Еуропадағы реформалар: тарихи алғышарттар, негізгі бағыттар мен нәтижелер. Феодалдық қатынастар дағдарысы. "Жаңа тарих" ұғымы. Қазіргі уақытта батыс пен Шығыстың тарихи дамуының ерекшеліктері. Дәстүрлі қоғамнан индустриалды қоғамға көшу мәселесі. XV ғасырдың аяғы мен XVII ғасырдың ортасындағы Ұлы географиялық жаңалықтар. және еуропалық отарлаудың кеңеюі. Қазіргі уақытта Еуропа елдерінің әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі тенденциялары.

XVII ғасырдағы ғылыми революция. мемлекеттік институттардың ұлттық құрылымын қалыптастыру. XVIII ғасырдың қоғамдық-саяси ойы.

Ағарту Мәдениеті. Прогресстің эволюциялық және революциялық модельдері. Революциялық қозғалыстардың тарихи табиғаты. Еуропадағы революциялық қозғалыстар: тарихи алғышарттар, кезеңдер, саяси бағдарламалар, нәтижелер. Ұлы француз буржуазиялық революциясы.

XIX ғасырдағы Латын Америкасындағы Тәуелсіздік пен революциялық қозғалыстар үшін ұлт-азаттық күрес. Қазіргі кездегі Конституционализм және мемлекеттік құрылыс. XIX-XX ғасырдың басындағы қоғамдық - саяси ой. либерализм Доктринасы. Консерватизм. Социалистік идеялардың дамуы. Утопизм.

Модернизация теориясы. Мемлекет дамуының либералды моделі. Азаматтық қоғам ұғымы. Ұлтшылдық идеологиясы. XIX ғасырдағы еуропалық қоғамның рухани дамуы-XX ғасырдың басы.

Өнеркәсіптік төңкеріс. Ғылыми-техникалық прогресс және капитализмнің дамуы. Экономикалық жаңғырту. Қазіргі уақытта Азия мен Африка елдері. Әлемдік отаршылдық капиталистік жүйенің қалыптасуы. Шығыс халықтарының отарлық тәуелділігі.

Азия мен Африка елдеріндегі капиталистік қатынастардың дамуы. Шығыс халықтарының ұлт-азаттық күресі. «Азияның оянуы» және XX ғасырдың басындағы революция: алғышарттар, негізгі кезеңдер, ұлттық ерекшеліктер мен қорытындылар. Бірінші дүниежүзілік соғыс кезіндегі Азия мен Африка елдері.

Қазіргі кездегі халықаралық қатынастар. «Халықаралық қатынастар жүйесі» ұғымы. XVI-XVII ғасырдың басындағы халықаралық қайшылықтардың негізгі ошақтары.

Әлемдік саясаттағы отарлық фактор. Әлемдік отарлық жүйелер: жалпы және ерекше. Халықаралық қатынастар жүйесін дамытудағы геосаяси факторлар.

Еуропадағы Наполеон соғысы. XIX ғасырдағы халықаралық қатынастардағы Шығыс мәселесі. Империализм экономикалық және геосаяси ұғым ретінде.

Антанта мен Үштік одақ құру. Бірінші дүниежүзілік соғыстың себептері, сипаты, негізгі кезеңдері мен нәтижелері. Бірінші дүниежүзілік соғыстың экономикалық салдары. Қазіргі уақытта тарихи процестің жаһандануы. Соңғы тарихты кезеңдеу. Қазіргі уақытта Батыс пен Шығыстың тарихи дамуының ерекшеліктері.

Тоталитарлық режимдер жағдайындағы Экономика. Социалистік экономикалық модель. Екінші дүниежүзілік соғыс және әлемнің саяси картасының өзгеруі. Екінші дүниежүзілік соғыстың демографиялық және саяси-экономикалық салдары.

40-шы жылдардың аяғы мен 70 – ші жылдардың басындағы Еуропа елдерінің Экономикалық даму динамикасы XX ғ. Жапониядағы «экономикалық ғажайып». Постиндустриалды қоғам теориялары. XX ғасырдағы Латын Америкасы елдеріндегі реформалар. XX ғасырдың екінші жартысындағы демографиялық даму тенденциялары. 70-ші жылдардағы экономикалық дағдарыс - 80-ші жылдардың басы. XX ғасыр. XX ғасырдағы еуропалық қоғам тарихындағы идеялық-саяси факторлар.

Әлеуметтік либерализм, әлеуметтік демократия және консерватизм идеологиясының синтезінің алғышарттары. XX-XXI ғасырлар тоғысындағы әлеуметтік-саяси идеологияның эволюциясы. Ақпараттық қоғамдағы адамның әлеуметтену мәселелері.

XX ғасырдағы Шығыс және батыс елдеріндегі мемлекеттік-құқықтық құрылыстың негізгі бағыттары.

XX ғасырдағы еуропалық қоғамның рухани дамуы. Технократизм. Қазіргі уақытта Азия мен Африка елдері. Отарсыздандыру процестері. XX ғасырдың бірінші жартысындағы Шығыс елдерінің әлеуметтік-экономикалық дамуы. Мемлекеттіліктің дамуы және шығыс елдеріндегі қазіргі саяси құрылымдардың қалыптасуы. Отарлық мұра мәселесі. Қазіргі уақытта шет елдердің конституциялық-құқықтық дамуы.

Шығыс елдерінде ұлттық-мемлекеттік идеологияның дамуы. XX ғасырдың екінші жартысы-XXI ғасырдың басындағы Азия мен Африка елдеріндегі әлеуметтік - экономикалық қатынастардың ерекшеліктері.

XX-XXI ғасырлар тоғысында Азия-Тынық мұхиты елдерінің әлеуметтік-экономикалық және саяси дамуы. Таяу және Таяу Шығыс елдерінің даму жолдары 1950-2014 жж.

Батыс және шығыс елдеріндегі қазіргі саяси құрылымдардың қалыптасуы. Қазіргі уақытта батыс пен Шығыс елдерінің саяси және рухани дамуындағы діннің орны мен рөлі. Дамушы елдердің экономикалық өсуінің анықтаушы факторлары.

Әлемдік экономиканың жаһандануы және қазіргі аймақтық интеграция. Экономиканың инновациялық моделін қалыптастыру. КСРО-ның ыдырауы. Әлемнің саяси картасы мен халықаралық қатынастар жүйесін өзгерту. Қазіргі кездегі халықаралық қатынастар. Версаль-Вашингтон келісім-шарт жүйесі. Халықаралық қатынастардың биполярлық жүйесін қалыптастыру. Қазіргі әлемдегі саяси күштердің орналасуы.

Еуропалық Одақ: қалыптасу тарихы, жұмыс істеуі және даму мәселелері. Халықаралық ұйымдардың қызметі (БҰҰ, ЕҚЫҰ, ЕО, НАТО және т. б.)

Тарих ғылымының әдіснамасының негізгі мәселелері және тарихты дамытудың заманауи тұжырымдамалары. Адамзаттың жаһандық мәселелері.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Геродот. История. - М., 1981
2. Кэмбриджская история Древнего мира / ред. Дж. Бордмэн, Н.-Дж. Хэммонд; пер. с англ. А.В. Зайков : 3-4 т. - М., 2007 - 2011.
3. Гиббон Э. История упадка и крушения Римской империи. М., 1994
4. Дандамаев М.А. Политическая история Ахеменидской державы. М., 1985
5. История Древнего Востока / под ред. В.И. Кузищина. - М., 2007
6. Волков А.В. Хетты. Неизвестная империя Малой Азии. М., 2004 Историография истории Древнего Востока : в 2-х т. / под ред. В.И. Кузищина. М.: Высшая школа, 2008. - 720 с.
5. Заболоцка Ю. История Ближнего Востока в древности. М., 1989 Полибий. Всеобщая история. М., 2003 в 2-х т.
6. История Древнего Рима / под ред. В.И. Кузищина. - М., 2010
7. История Древней Греции / под ред. В.И. Кузищина. - М., 2009
8. Васильев Л.С. История Древнего Востока. - М., 1998 в 2-х томах.
9. История Африки с древнейших времен / Под ред. Бютнера Т. — М., 1981
10. История средних веков в 2-х т. М., 1997
11. История Казахстана и Центральной Азии. Алматы, 2002.
12. История Европы с древнейших времен до наших дней. В 8-ми т. М., 1997. Васильев Л.С. История Востока. В 2-х т. М., 1998.
13. Борг М.А. Эпохи и идеи: становление историзма. М., 1987.
14. Жумагулов К.Т. Древнегерманское общество: проблемы и концепции. Алматы, 1993.
15. История Средних веков : в 2-х т. / под ред. С.П. Карпова. - М. : МГУ, 2008. Заборов М.К. Крестовые походы. М., 1959.
16. Каролюк В.Д. Западные славяне и Киевская Русь. М., 1964.
17. Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая Степь. М., 1998.
18. Гумилев Л.Н. Ритмы Евразии: эпохи и цивилизации. М., 1993
19. Логинов А.Н. История стран Азии и Африки в Средние века : краткий курс. лекций. - Волгоград, 2002
20. Мендрин В.М. История сегуната в Японии. М., 1999.
21. Самаркин В.В. Историческая география Западной Европы в средние века. М., 1976.
22. Тураев А.Б. Абиссинские хроники XVI-XV в. М., 1984.
23. Гутнова Е.В. Историография истории Средних веков. - М., 1985 Неусыхин А.И. Проблемы европейского феодализма. М., 1974.

24. Осборн Р. Цивилизация. Новая история западного мира. - М., 2010
25. Новая история стран Европы и Америки / Под ред. Кривогуза Е.Е.- М., 2003.
26. История стран Латинской Америки. М., 2003.
27. История Африки в XIX - нач. XX в. М., 1984.
28. Новая история стран Азии и Африки : в 3-х ч. / под ред. А.М. Родригеса. - М. : Владос, 2004.
29. Новая история стран Европы и Америки : в 3-х ч. / под ред. М. Пономарева и Родригеса. - М. : Владос, 2010.
30. История национально-освободительной борьбы народов Африки в новое время. М., 1976.
31. Юго-Восточная Азия с древнейших времен до XVIII в./Под ред. Берзина Э.О. М., 1995.
32. Япония: экономика, политика, история. М., 1989.
33. Юго-Восточная Азия в мировой истории. М., 1977.
34. Порконский А.б. Экономические интересы США в Азиатско-тихоокеанском регионе. М., 1998.
35. Афганистан: история, экономика и культура. М., 1988.
36. Сборник документов по новой истории. Сост. Остриков Л.И. М., 1989.
37. Английская буржуазная революция XVII в./Под ред. Е.А. Косминского. В 2х т.М., 1954.
38. Буржуазные партии в политической системе Франции/Под ред. Чернега В.Н. М., 1987.
39. Манфред А.З. Наполеон Бонапарт. М., 1998.
40. Бисмарк О. Мысли и воспоминания. В 2-х т. М., 2001.
41. Марчук И. Становление национальных государств в Латинской Америке. М., 1989.
42. Шацилло В. Первая мировая война: сборник документов. М., 2000.
43. Новейшая история стран Европы и Америки. 1918-1990 г. М., 1989.
44. Новейшая история стран Европы и Северной Америки/Под ред. Заболотного М. М., 2004.
45. Новейшая история зарубежных стран/Под ред. Родригеса А.М. М., 2001.
46. История стран Азии и Африки в новейшее время. М., 2003. В. 3-х т. Новейшая история Китая. М, 1984.
47. Новейшая история арабских стран. С., 1972.
48. Иран: очерки новейшей истории. М., 1976.
49. История Японии. М., 1978.
50. История международных отношений на дальнем Востоке. М., 1980.
51. Тоталитаризм в Европе XX в.: из истории режимов, идеологии, практики. М.,1996.
52. История фашизма в западной Европе (сб-к документов). М., 1978.
53. Дементьев И.П. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки. - М., 2000
54. Новейшая история: подробности 1945-1999. М., 1998.
55. Консерватизм против реформизма. Под ред. Осадчий И.М. М., 1984.
56. Европейский союз: документы Европейского союза. М., 1994. Т. 1-3. Новейшая история стран Азии и Африки : в 3-х ч. / под ред. А.М. Родригеса. - М.: Владос, 2001 - 2003.
57. Саидбаев Т.С. Ислам и общество. М., 1980.
58. Назарбаев Н. На пороге XXI в. А., 1996.
59. Назарбаев Н. Взаимоотношения Казахстана и России. М., 2001.
60. Язьков Е.Ф. История стран Европы и Америки в новейшее время (1918 - 2000) в 2-х кн.: курс лекций. - М.: МГУ, 2000 - 2003

ТАРИХНАМА МЕН ДЕРЕКТАНУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘДІСНАМАЛЫҚ МӘСЕЛелері. ТАРИХИ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІ

Тарихнама. Тарихи зерттеулердің тақырыбы мен мақсатын анықтау. Тарихи білімнің қалыптасуы мен даму заңдылықтары. Тарихи оқиғаларды ғылыми талдауға көшудің алғышарттары. Тарихи фактілерді түсіндіру: әлемдік тарихи (сызықтық), либералды-эволюциялық, модернизациялық.

Ежелгі тарихнаманың қалыптасуы мен дамуы. Ежелгі философиялық ой және тарихнама. Рим тарихнамасы. Ежелгі тарихи ойлаудың ерекшеліктері. Орта ғасырлардағы тарихи ойдың дамуының негізгі тенденциялары. Гуманистік тарихнама. Рационализм және оның тарихи ойға әсері. Ағарту дәуіріндегі тарихи ой. Тарихтың Ағартушылық философиясы.

XVIII ғасырдың аяғындағы француз буржуазиялық революциясы. және тарихи ой. Тарих ғылымындағы неміс-роман мәселесі. XIX ғасырдың бірінші жартысындағы тарихи зерттеулердің негізгі мәселелері. Қосалқы тарих ғылымдарының дамуы.

К. Маркс пен Ф. Энгельстің дүниежүзілік тарих мәселелері бойынша көзқарастары. Ресейдегі дүниежүзілік тарих мәселелерін зерттеу. Тарихи-әлеуметтанулық ұғымдар.

Позитивизм. Еуропа елдеріндегі және АҚШ-тағы позитивистік тарихнаманың ерекшеліктері. Неміс идеалистік историзмі. Тарихи-экономикалық бағытты дамыту. Тарихи зерттеу әдістемесін жетілдіру. Тарих ғылымының дағдарысы туралы түсінік.

М. Вебердің «идеалды типтер» теориясы. О. Шпенглер тарихының философиясы. Тарихи-мәдени зерттеулерді дамыту. Мәдени-тарихи ұғымдар. еуразиялықтардың Тарихи тұжырымдамасы. Н. Трубецкой, П. Савицкий, в.Вернадский және т.б. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі тарихи ой. Тарихнама А.Дж. Тойнби. «Жылнамалар» мектебі және оның тарих ғылымының дамуындағы орны. Ф. Бродельдің "жаһандық тарихы".

Батыс тарихнамасының теориялық және әдіснамалық негіздерін жаңғырту. «Жаңа ғылыми тарих». Тарихи зерттеулердегі пәнаралық әдістердің рөлі. Жаңа зерттеу әдістерінің пайда болуы. Менталитет тарихы. Постмодернизм және тарих ғылымы. Тарихи білімді ізгілендіру. Дүниежүзілік тарихтың кеңестік тарихнамасының дамуы.

Марксизмнің догматизациясы және оның дүниежүзілік тарихты зерттеуге көрінісі. Шығыстану зерттеулері. Л. Н.Гумилевтің Тарихи тұжырымдамасы. XX ғасырдың аяғы мен ХХІ ғасырдың басындағы отандық тарихнамадағы дәстүрлер мен инновациялар.

Деректану. Тарихи дереккөз туралы түсінік. Тарихи білім және оның сенімділігі мәселесі. Деректану арнайы тарихи пән ретінде. Деректану мектептері мен бағыттары. Тарихи дереккөздерді зерттеу және пайдалану әдістері. Тарихи дереккөздерді жіктеу принциптері. Тарихи дерек көзі және тарихи факт.

Тарихи дереккөздердің деректанулық талдауы және сыны. Зерттеудің дереккөздік базасын қалыптастырудың негізгі принциптері. Деректану зерттеулерінің заманауи тәсілдері. Деректану зерттеулерінің дәстүрлері мен сабақтастығы.

Дереккөздерді зерттеу әдістеріне арналған инновациялар. Отандық Деректанудың теориялық және әдіснамалық мәселелері. Тарихи зерттеу әдістері. Тарих ғылымының негізгі ұғымдары, терминдері және категориялық аппараты. Тарих ғылымының әлеуметтік функциялары. Әлеуметтік және гуманитарлық білім жүйесіндегі тарих.

Тарихи білім жүйесі. Тарихи таным принциптері. Тарихизм ойлау тәсілі және ғылыми таным принципі ретінде. Тарихи танымдағы объективтілік пен субъективтілік. Тарихи фактілерді түсіндіру. Тарихи білімнің ерекшелігі. Тарихи уақыт. Тарихи кеңістік. Тарихтың объективтілігі мәселесі. Тарихи тәжірибе және қазіргі заман.

Тарихтағы кездейсоқтық. Тарихи балама. Тарихтағы Детерминизм. Тарихтағы құндылық тәсілі. Тарихты зерттеудегі жүйелілік принципі. Өткенді түсінудегі формациялық және өркениеттік тәсілдер.

Теориялық және әдіснамалық синтез: әдістеме және тарихи таным. Әдістеме, теория және зерттеу әдістерінің байланысы. Әдіс танымның негізгі құралы ретінде. Жалпы ғылыми әдістер және олардың тарихи зерттеулердегі орны. Тарихи зерттеу әдістері. Тарихи зерттеудегі сандық және сапалық әдістер. Тарихи процестерді модельдеу.

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Афанасьев Ю.Н. Феномен советской историографии // Советская историография. М., 1996.
2. Барг М.А. Категории и методы исторической науки. М., 1984.
3. Барг М.А. Эпохи и идеи. Становление историзма. М., 1987.
4. Блок М. Апология истории, или Ремесло историка. М., 1987.
5. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм. Т. 1-3. М, 1986-1991
6. Вайнштейн О.Л. История советской медиевистики. Л., 1968.
7. Губман Б.Л. Смысл истории. - М., 1991.
8. Гуревич А.Я. Исторический синтез и Школа Анналов. М., 1993.
9. Гутнова Е.В. Историография истории средних веков. М., 1985
10. Жакишева С.А. Клиометрика в Казахстане: ретроспекция и перспективы// Отан тарихы - Отечественная история.
12. История Казахстана: белые пятна. - Алма-Ата, 1991
13. Источниковедение новейшей истории. Теория, методология и практика / Под ред. А.К. Соколова. М., 2003.
14. Источниковедение.- М., 1998.
15. Ковальченко И.Д. Методы исторического исследования. Изд. 2. М., 2003.
- Козыбаев М. К. История и современность. - Алматы, 1991.
16. Казахстан в начале XX века: методология, историография, источниковедение. В 2-х частях. - Алма-Ата, 1993-1994.
17. Козыбаев М.К. Тарих зердеш. 1,2 ТТ. - Алматы, 1998.
18. Кабанов В.В. Источниковедение истории современного общества. М., 1997
- Могильницкий Б.Г. Введение в методологию истории. М., 1989.
19. Профессионализм историка и идеологическая конъюнктура. Проблемы взаимодействия на современном этапе. М., 1994.
20. Румянцева М.Ф. Методология истории. М., 2002.
21. Тойнби А. Дж. Постигание истории. М., 1991.
22. Февр Л. Бои за историю. -М.: «Наука».-1991 Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1993.
22. Ясперс К. Смысл и назначение истории. - М., 1991.

ТАРИХТЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Педагогикалық пәндер жүйесіндегі тарихты оқыту әдістемесінің орны. Тарихты оқытудың әдістемелік жүйесінің пайда болуы. Әдістеменің ғылым ретінде қалыптасуын анықтайтын факторлар. Әдістеме пәні оқытудың мақсатын, мазмұнын, формасын, әдістерін, тәсілдерін және процесті жабдықтауға қойылатын талаптар. Тарихты оқыту әдістемесінің негізгі қалыптасу және даму кезеңдері.

Әдістеменің негізгі практикалық мәселелері. Тарихты оқытуды ұйымдастыру. Тарихты оқыту үрдісіне басшылық жасау. Тарихты оқытуды жетілдіру. XIX ғ. Қазақстандағы тарихи білім. XX ғ. басындағы тарихты оқыту әдістемесі. XX ғ. Қазақстандағы мектептегі тарихи білім. Қазіргі кезеңдегі тарихи білім. Тарих білімінің құрылымы. Мектеп бағдарламалары. Тарих білімінің мемлекеттік стандарты. Методика- әдістеме сөзінің шығу тарихы мен түсініктемесі. Әдістеме пәнін оқытудың мақсатына,

мазмұнына, формасына, әдістеріне, тәсілдеріне және процесті жабдықтауға қойылатын талаптар. Оқыту әдістемесі-пәнді оқытудың ғылыми дәлелденген әдістер, ережелер, тәсілдер жүйесі және оқыту теориясын қолдануы. Әдістеме-оқыту мен үйрету әдістерінің, іс жүзінде орындау әдістерінің жиынтығы. Әдістеменің мақсаты. Тарихты оқыту әдістемесі тарих пәнін оқытудың мақсатын, мазмұнын, формасын, әдістерін, тәсілдерін, талаптарын, оқыту құралдарын анықтайтын ғылыми педагогикалық пән ретінде.

Тарихты оқыту әдістемесі пәнінің мақсаты мен міндеттері, функциялары. Тарихты оқытудың әдістемелік жүйесін жасау. Тарихты оқыту әдістемесінің ғылыми статусы: пәннің зерттелуі мен объекті, міндеттері, ғылымилығы, әдіснамалық негіздері, педагогикалық-психологиялық және басқа ғылымдармен байланыстылығы. Тарихты оқыту үрдісі, компоненттері мен зерттеу әдістері, мектептегі тарих курстарының мақсаты мен мазмұны, оқыту әдістері, тәсілдері мен құралдарын анықтау. Тарихты оқыту әдістемесінің педагогикалық пәндер жүйесіндегі орны. Тарихты оқыту әдістемесінің негізгі міндеттері. Педагогика ғылымының бір саласы ретіндегі тарихты оқыту әдістемесінің қалыптасуын анықтаушы факторлар. Мектептегі тарих курсының теориялық және әдіснамалық негіздері. «Тарихты оқыту әдістемесінің» өзекті теориялық және әдістемелік мәселелері.

Тарихты оқыту әдістемесінің пайда болуы мен дамуы. Тарихты оқыту әдістемесі мәселелерін тарихи тұрғыдан қарастыру қажеттілігі. XIX соңы-XX ғғ. басындағы тарихты оқыту әдістемесінің дамуы. 20-30 жылдарда Қазақстанда тарих пәнін оқытудың жәйі. 40-50 жылдары Қазақстан мектептерінде тарихты оқыту мәселелері. 60-90 жылдардың басында Қазақстанда мектептерде тарихи білім беру мен тарихты оқыту әдістемесінің дамуы. Тарихи білім беруге сипаттама: мақсаты, міндеттері, негізгі бағыттары мен жүзеге асыру жолдары. Тарихи білім берудің мазмұны мен құрлымы. Тарих пәнінің бағдарламалары мен оқу-әдістемелік кешендері.

XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың басында автордың жеке тәжірибесіне ғана емес, мұғалімге арналған алғашқы әдістемелік құралдар пайда болды. Тарихты оқыту әдістемесінің пайда болуы және дамуы. Ш. Уалиханов, А. Құнанбаев, Ы. Алтынсарин педагогикалық көзқарастары мен еңбектері. Білім беруді ұйымдастыру мәселесі бойынша қазақ зиялыларының еңбектері (А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Ж. Аймауытов, С. Асфендияров, Е. Бекмаханов). Жалпы білім беретін мектептің оқу жоспарына «Қазақстан тарихының» жүйелі курсының енгізілуі. Қазақстан тарихын оқытудың әдістемесін зерттеудегі жаңа ізденістер.

Қазіргі кезеңдегі тарихи білім беруге сипаттама. Тарихи білім берудің мақсаты, міндеттері, негізгі бағыттары мен іске асыру жолдары. Тәуелсіз Қазақстан жағдайындағы тарих пәнін оқытудағы оқу-әдістемелік кешен. Қазақстан тарихы мектепте оқылатын пән. Қазақстан тарихы курсының ғылыми негіздерінің құрылуы. Тарихи білімнің тұжырымдамалық бағдарлары мен эволюциясы: тұжырымдама, стандарт, оқу бағдарламалары мен оқулықтар, оқу құралдары. Тарихты оқытудағы күзiреттелiк, нәтижеге бағытталуы.

Тарих мектептегі білім беру пәні ретінде. Қазақстан тарихы мектебінің курсы құрлымының ғылыми негізі. Білім беру жүйесі - қоғам дамуындағы күрделі және маңызды аспект. Көп нәрсе біздің білімімізді жинақтау, жүйелеу және артымыздан келе жатқан ұрпаққа беру тәсіліне байланысты. Жас мамандар - білім беру жүйесіндегі кәсібилік пен ынта-жігердің үлкен әлеуеті. Жаңа білім беру жүйесі технологиялық тұрғыдан дайындалған студенттерді шығаруы керек. Жоғары оқу орындарының түлектері ақпаратты қолдана білуі керек - оны тауып, талдап, құра білуі керек.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2005-2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңының негізгі ережелерін талдау 2007 ж. Қазақстан Республикасында тарихи сананы қалыптастыру тұжырымдамасы 1995 ж. Жас ұрпақты тарихи тәрбиелеудің принциптері мен тәсілдері. Қазақстан Республикасындағы орта білім беру жүйесін ақпараттандыру

мемлекеттік бағдарламасының негізгі ережелері 1997 ж. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2015 жылға дейінгі тұжырымдамалары. Қазақстан Республикасында 12 жылдық мектептің тарихи білім беру тұжырымдамасы. Индустриялық-инновациялық даму жағдайында Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесін реформалау. Құзыреттілік тәсіл шеңберіндегі білім беру мазмұны. Жаңа формациядағы мұғалімдерді даярлау. Қазіргі мектептегі электронды оқыту жүйесі (e-learning).

Тарихты оқыту үрдісінде тарихи түсініктерді қалыптастыру. Тарихты оқыту үрдісінде тарихи ұғымдардың рөлі мен олардың қалыптасуының әдістемелік жолдары. Тарихты оқыту үдерісіндегі тарихи білім көздері. Тарихты оқыту үрдісіндегі білімнің қалыптасу кезеңдері. Тарихты оқыту үрдісіндегі тарихи ұғымдарды қалыптастыру. Тарихи үдерістің заңдылықтарының сипаттамасы. Оқушыларда тарихи үдерістің заңдылықтарын түсінуін қалыптастыру. Мұғалімнің тарихи білімнің рөлін, қызметі мен құрылымын білуі оқушыларды оқыту, тәрбиелеу және дамыту міндеттерін тиімдірек жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Дамыта оқыту ұғымы және оның тарихты оқыту үрдісіндегі маңызы. Дағдыларды жіктеу. Дидактика мен тарихты оқыту әдістемесінде біліктердің жіктелуі. Мектепте тарихты оқыту процесінде арнайы оқу дағдыларының сипаттамасы. Тарихты оқыту үдерісінде арнайы оқу біліктерді қалыптастыру және оның сипаттамасы. Оқушылардың ойлау және интеллектуалдық біліктерін қалыптастыру әдістемесі. Адам мінез-құлықтың жаңа формаларын алады, өмірлік маңызды міндеттерді шешуге қажетті жаңа іс-әрекеттерді игереді, тек өзінің іс-әрекетінің тәсілдері мен құрылымдарын өзгертуді, жеке заттар мен олардың қасиеттері арасында, әртүрлі жағдайлар мен оларды тудырған себептер арасында жаңа байланыстар құруды үйренеді. Бұл жағдайда оқыту осындай мәселелерді шешудің практикалық тәжірибесін жинақтаудың өзіндік тәсілі болып табылады. Мұндай тәжірибе-бұл дағдылар мен дағдылардың жиынтығы, олардың қалыптасуы оқытудың негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Біртұтас әрекеттің әр түрі оны жүзеге асыру үшін нақты дағдылар мен дағдыларды қажет етеді.

Дағдылар мен дағдыларды оқыту мәселесін шешу адамның іс-әрекетінің психологиялық құрылымын білумен байланысты. Адамның кез-келген объективті әрекеті кеңістік пен уақытқа байланысты объективті қозғалыстардан тұрады. Олардың әртүрлілігіне қарамастан, олар үш қарапайым элементтен тұрады: «алу», «жылжыту», «түсіру». Бұған дененің (көлбеу, бұрылу) және аяқтың (көтеру, түсіру, жылжыту) қосалқы қозғалыстары қосылады. Әр түрлі қозғалыс түрлері траекториясымен, ұзақтығымен, күшімен, жылдамдығымен, қарқынымен және дененің қандай бөліктерімен орындалатындығымен ерекшеленеді. Қозғалыс сапасы дәл, дәл, епті, үйлестірілген болуы мүмкін.

Оқыту әдістері ұғымы. Тарихты оқыту әдістерінің жіктелуі туралы түрлі көзқарастар. Оқыту әдістерінің жіктелуі.

Оқыту әдістерін таңдаудағы оңтайлы өлшемдер. «Оқыту әдісі» мен «әдістемелік тәсіл» ұғымдарының ара қатынасы. Тарихты оқыту үдерісіндегі әдістер мен тәсілдердің танымдық, тәрбиелік және дамытушылық рөлі. Ауызша оқыту әдісі, оқытудың көрнекілік әдісі, оқытудың практикалық әдісі. Материалды ауызша баяндаудың рөлі: әңгіме, конспектілік, образды, сюжетті әңгімелеу, картиналық және аналитикалық суреттеу, сипаттама, түсіндіру, мектеп дәрісі. Оқытудың әдістемелік құралдары: макеттер, материалдық заттың формасын дәл беретін бедерлер, есте сақталған тарихи оқиғалардың орны, мүсін, фотосуреттер және ауызша портреттер, карикатуралар және т.б. Түсіндірмелі- иллюстративті және проблемалық оқыту әдістері. Тарихты оқытудағы әңгіме әдісінің рөлі.

Тарихты оқытудағы көрнекілік құралдарды пайдаланудың маңызы мен функциялары. Тарих сабағында оқу картинасымен жұмыс істеу тәсілі. Тарих пәнінің оқулығындағы иллюстрациялармен жұмыс әдістері. Тарихты оқытудағы шартты графикалық көрнекілік: карта, кесте, схема, диаграмма. Пәндік көрнекілік және оның танымдық құндылығы. Суретті көрнекілік және оның эстетикалық құндылығы. Шартты графикалық көрнекілік пен шартты белгілердің оқушылардың ойлауын дамытудағы, есте сақтауындағы рөлі. Тарихтан оқу

картиналарының жіктелуі. Тарихи карта. Картамен жұмыс әдістемесі. Түрлі шартты белгілерді білу. Көрнекілік олардың назарын, ойлауын және есте сақтау қабілетін белсендіреді (психологтар адамның көргендерінің 50% , ал естігендері тек 20% - ғана есте сақтайтындығын дәлелдеді), оқушыны шаршатпай, сабақтың бір элементінен екіншісіне назар аударуға мәжбүр етеді.

Мектеп тарихы курстарының мазмұнын құрылымдық әдістемелік талдау. Тарихты оқыту әдістері және олардың өзара байланысы. Тарихты оқыту әдістерінің түрлері. Тарихты оқытудың әдістемелік әдістері және олардың оқу процесіндегі рөлі. Тарих оқу пәні ретінде тарих ғылымына негізделген, бірақ бұл оның кішірейтілген моделі емес. Тарих мектеп пәні ретінде тарих ғылымының барлық бөлімдерін қамтымайды. Оқыту әдістемесінің өзіндік міндеттері бар: тарих ғылымының негізгі деректерін таңдау, тарихи мазмұн арқылы оқушылар ең оңтайлы және тиімді білім, тәрбие мен дамуға ие болатындай етіп тарихты оқытуды құру. Тиімді тарих сабағының жаңа критерийлері тарих сабағын психологиялық- педагогикалық және әдістемелік тұрғыдан жүйелі (кешенді) талдау идеясының бүгінгі таңда өзекті болып табылатындығымен анықталады.

Көрнекі оқыту - оқушыларда түсініктер мен ұғымдар зерттелетін құбылыстарды тікелей қабылдау негізінде немесе олардың бейнелерінің көмегімен қалыптасатыру. Көрнекілікті қолдана отырып, мұғалім оқытуға өте маңызды сәтті – тірі ойлауды енгізеді, бұл, сайып келгенде, барлық танымның бастапқы кезеңі болып табылады. Ол алаңдататын идеялар мен сөздерге емес, оқушы тікелей қабылдаған нақты бейнелерге негізделген. Көрнекілік-оқытудың жетекші принциптерінің бірі. Бұл мәлімдеме дәлелдеуді қажет етпейді. Оқытудағы көрнекілік оқушылардың қоршаған әлемнің объектілері мен процестерін қабылдауының арқасында объективті шындықты дұрыс бейнелейтін идеялардың қалыптасуына ықпал етеді, сонымен бірге қабылданған құбылыстар оқу міндеттеріне байланысты талданады және жалпыланады.

Тарихты оқытудағы көрнекілік құралдарды пайдаланудың маңызы мен функциялары. Тарих сабағында оқу картинасымен жұмыс істеу тәсілі. Тарих пәнінің оқулығындағы иллюстрациялармен жұмыс әдістері. Тарихты оқытудағы шартты графикалық көрнекілік: карта, кесте, схема, диаграмма. Пәндік көрнекілік және оның танымдық құндылығы. Суретті көрнекілік және оның эстетикалық құндылығы. Шартты графикалық көрнекілік пен шартты белгілердің оқушылардың ойлауын дамытудағы, есте сақтауындағы рөлі. Тарихтан оқу картиналарының жіктелуі. Тарихи карта. Картамен жұмыс әдістемесі. Түрлі шартты белгілерді білу.

АКТ және компьютерлік технологияның мүмкіндіктерін пайдалану. Тарихты оқытудағы акт рөлі мен маңызы. Оқу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ), оның ішінде компьютер мен интернетті қолдану. АКТ және компьютерлік технологияның мүмкіндіктерін пайдалану. Тарих бойынша компьютерлік бағдарламалар құрастыру. Тарих сабақтарында компьютерлік модельдеу әдістерін қолдану.

Оқу процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ), оның ішінде компьютер мен интернетті қолдану. Тарихта оқытуда техникалық құралдарды пайдалану: аудиофильмдер, диафильмдер, электронды оқулықтар, интернет, интерактивті тақта т.б. Оқушыларға тарихи білім берудегі компьютердің рөлі. Тарихтан компьютерлік бағдарламаларды құру. Моделдеу.

Сабақ – оқытуды ұйымдастырудың негізгі формасы ретінде. Сабақтың курстың, бөлімнің, тақырыптың тарихи мазмұн жүйесіндегі орны. Сабақ мұғалім мен оқушының іс-әрекеті, әдістемелік тәсілдері мен мазмұнының бірлігі ретінде. Қазіргі тарих сабағына қойылатын талаптар. Тарих сабақтарының білімдік, тәрбиелік және дамытушылық міндеттерінің тиімділігін арттыру.

Тарих сабақтарының түрлері мен типтері. Оқыту үрдісінің барлық звеноларын қамтамасыз етуші, аралас сабақты өткізудің ерекшеліктері. Мұғалімнің баяндауымен жаңа оқу материалын оқып үйрену сабақтары. Білімді пайдалану мен білік пен дағдыны қалыптастыру сабақтары. Білім мен білікті тексеру сабақтары. Семинар сабақтары.

Кіріктірілген сабақтар. Дәстүрлі және дәстүрлі емес сабақтар. Жалпы сипаттамасы. Тарих сабағын дидактикалық жабдықтау. Тарих сабағына мұғалімнің дайындалуы. Тақырыптық және күнделікті сабақты жоспарлау. Сабақтың жұмыс жоспары мен оның негізгі компоненттері. Сабақты бағалау өлшемдері. Жоғары сыныптардағы дәріс, семинар және практикалық сабақтар. Оқу экскурсиялары, кеңес беру, сынақтар.

Мектепте тарихты оқытудың интерактивті және инновациялық әдістері мен технологияларын қолдану. Бүгінгі таңда кез-келген тарих мұғалімі өз қызметінде оқушыларды оқытудың дәстүрлі емес әдістері мен формаларын қолданады. Бұл білім беру және тәрбие міндеттерін тиімді шешуге, оқушылардың өзіндік шығармашылық және ізденіс әрекеттерін күшейтуге бағытталған мұғалімнің педагогикалық ойлауының жаңа стилінің қалыптасуымен байланысты.

Тарихты оқытуда ойын түрін пайдаланудың әдістемелік аспектілері. Іскерлік ойындар, тарихи пікірсайыстар, театрлік қойылымдар мен байқаулар. Жарыс сабақтары, саяхат сабақтары, кіріктірілген сабақтар, өлкетану ойындары. Тарих сабақтарын өткізуде тірек сигналдар мен белгілерді дайындау. Оқыту үрдісінде ойын түрін жүзеге асыру технологиясы. Мұғалімнің алгоритмдік әрекеті, оқушының алгоритмдік қызметі. Сабақты өткізудің жаңа түрлерін ұғыну, мазмұны, құрылымы, ұйымдастыруы. Тарихты оқытудағы ойын-оқушылардың танымдық қызметінің белсенділік әдісі ретінде.

Қазіргі тарих мұғалімінің алдында туындаған міндеттер: өткен мәселелерді бағалаудың балама тәсілдері, оқиғалар мен құбылыстарды болжау, жеке тұлғалар мен оқиғалардың барысын этикалық бағалау. Сабақта осы мәселелерді талқылау, диалог жүргізу, пікірталас жүргізу және шығармашылық қызметпен танысу тәжірибесін меңгеру. Коммуникативті дағдылар, жағдайларды модельдеу қабілеті біздің қиын өмірімізде маңызды бола түсуде.

Шамасы, бұл тарих мұғалімінің сабақтың дәстүрлі емес түрлеріне деген тұрақты назарын түсіндіреді. Осыған сүйене отырып, оқытудың дәстүрлі емес түрі кез-келген сабақ түрінің қажетті элементі болып табылады. Ақпараттық технологиялар пәнді оқуға деген қызығушылықты арттыруға, ақпараттық өрісті кеңейтуге, ақпаратты алу және пайдалану процесін жеделдетуге, оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Абстрактілі ойлауға көшу қоршаған ортаға, тәрбие мен оқытуға байланысты, ал егер рефлексияға арналған объектілер болмаса, онда «ақыл-ойдың дамуы тоқтайды. Компьютер дәл осындай нысандардың тасымалдаушысы болып табылады».

Критериалды бағалауды дамыту технологиясы. Критериалды бағалаудың мақсаты, міндеттері мен принциптері. Критериалды бағалау жүйесінің тұжырымдамалық негіздері. Критериалды бағалауды дамыту технологиясы. Критериалды бағалау жүйесінің құрылымы мен мазмұны. Формативті бағалау. Жиынтық бағалау.

Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету. Сыни ойлаудың негіздері. Сыни ойлауды дамыту. Сыни тұрғыдан ойлауға үйрету. Сыни ойлау технологиясының үш кезеңінің функциялары. Тарих сабақтарында сыни ойлауды дамыту технологиясы. Тарих сабақтарында сыни ойлау технологиясын қолдану.

Нәтижеге бағытталған тарихи білім. «Құзыреттілік», «құзыреттілік», «сапалы білім» ұғымдары. Нәтижеге бағытталған білім берудің мәні. Сапалы, бәсекеге қабілетті білім берудің тиімді жолдары.

Оқу нәтижелерін тексерудің міндеттері мен әдістемелік принциптері. Білім алушылардың оқу қызметінің нәтижелерін бақылау және бағалау. Оқушылардың оқу жетістіктерін бақылау мен бағалаудың заманауи формалары. Тест және рейтингтік бақылау. Сараланған оқыту жағдайында оқушылардың білімін, іскерлігі мен дағдыларын бақылау және бағалау.

Тарихты оқыту нәтижелерін тексеру мен бағалаудың міндеттері мен мазмұны. Тексеруді ұйымдастыру, нысандары, тәсілдері. Мұғалімнің тарихты оқыту нәтижелерін бағалауы және түсіндіруі. Оқушылардың білімін тексеру және есепке алу Тарихты оқыту әдістемесінің ең күрделі мәселелеріне жатады және әдістемелік әдебиеттерде бірнеше рет

қарастырылған. Кеңестік әдіскерлердің жұмыстары және практик-мұғалімдердің озық тәжірибесі білімді тексерудің әртүрлі функцияларын сенімді түрде көрсетті.

Оқушылардың үлгерімін диагностикалау - бұл белгілі бір критерийлер мен әрекеттер негізінде оқушылардың білімін объективті анықтау әдістері мен әдістері.

Білімді бағалау мәселесі оларды зерттеумен қатар пайда болды. Алайда, студенттердің жұмысын бағалау жүйесі бірден пайда болған жоқ және қазіргі жағдайға айналғанға дейін өте қиын жолдан өтті.

Аралық бақылау белгілі бір оқу кезеңінде жүзеге асырылады. Кейде мұғалімдер оқушыларды тарих кезеңдерін зерттеу үшін бағалайды. Ол ауызша немесе жазбаша түрде, көбінесе аралас нұсқада жүзеге асырылады: бір сұраққа жауап - ауызша, екіншісіне – жазбаша. Тестілеу кеңінен қолданылады. Компьютерлік сынып болған жағдайда бақылау бағдарламалары қолданылады.

Қорытынды бақылау студенттердің алған білімі қаншалықты толық және терең екенін, олардың сенімдеріне сәйкес келетінін, күнделікті өмірде тарихи тәжірибені пайдалануда қаншалықты шынайы екенін анықтау мақсатында тарих курсы зерттеудің соңында жүргізіледі.

Тарихта оқытудың пәнаралық және курсішілік байланыстары. Пәнаралық байланыстар мәселесінің дидактикалық мәні. Тарихтың пәнаралық байланыстарының мазмұнының негізгі аспектілері. Пәнаралық байланыстарды орнатудың әдістемелік әдістері мен құралдары. Пәнаралық байланыстар осы пәндерге ортақ фактілер, ұғымдар мен идеялар бойынша орнатылуы. Оқу еңбегінің дағдылары мен дағдыларын қалыптастыру. Әрбір оқу пәнінде оның мазмұнын басқа пәндерге сәйкес келетін нақты немесе теориялық материал бойынша байланыстыру бағытын, жалпы оқу дағдысын қалыптастыру кезеңін, байланыстырылатын пәндерді бөлетін уақытты ескеру.

Тарихты оқытудағы құжаттардың рөлі мен мәні. Тарихта оқытуда қолданылатын құжаттық-материалдың негізгі түрлері. Оқушылардың тарихи құжаттар және деректермен жұмыс істеу тәсілдері. Құжаттық материалдың жіктелуі. Актілік құжаттар, баяндаушы-сипаттаушы құжаттар, көркем сөз естеліктері. Тарихи құжаттар мен мәліметтерді оқып үйрену әдістемесі. Деректі конспекттеу. Тарихи деректің сипаттамасы.

Тарихты оқыту үдерісіндегі мұғалімнің инновациялық қызметі. Тарихты оқытуда АКТ қолдану. Оқушының интеллектуалды мүмкіндіктерін кеңейту. Тарих сабақтарында тарихи дереккөздер мен құжаттарды қолдану. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру және дамыту. Қазіргі білім берудегі мұғалімнің шығармашылық және инновациялық қызметі.

Қазақстан тарихын оқыту үрдісіндегі тәрбиелік мүмкіндіктерді жүзеге асырудың шарттары. Мектептегі Қазақстан тарихы курсының тәрбиелік потенциалы. Тәрбиелік міндеттерді шешудің мәселелерін таңдау. Сенім нәтиже мен педагогикалық ықпал құралы ретінде. Тарих сабағында білім құндылығын ашып көрсету. Қазақстан тарихы сабақтарында оқушылардың оқу әрекетінің тәрбиелік маңызы. Қазақстан тарихын оқыту процесінде мәдени мұраны зерделеу. Қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздерін зерделеудің мақсаттары мен міндеттері. Жастарды қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу. Этносаралық келісімнің қазақстандық моделі. Тарих сабақтарында білімнің құндылығын ашу. Тәрбиелік міндеттерді шешуде проблемаларды таңдау. Сендіру педагогикалық әсердің нәтижесі және тәсілі ретінде. Тарих сабақтарындағы оқу қызметін бағалаудың тәрбиелік мәні. Тарих сабақтарында жеке адамдардың іс-әрекеттерін, осы іс-әрекеттердің себептерін және олардың идеялық бастауларын ашатын фактілерді жан-жақты қарау оқушыларға жеке тұлғаның мінез-құлқын моральдық бағалау критерийлерін игеруге көмектеседі. Зерттелетін әлеуметтік құбылыстарды моральдық бағалауда оқушылардың жоғары адамгершілік сезімдерін, ең алдымен патриотизмді, интернационализмді және ұжымшылдықты дамыту маңызды рөл атқарады. Патриоттық тәрбие, мектеп оқушыларын үйлесімді тәрбиелеудің маңызды аспектілерінің бірі, адамгершілікпен тығыз байланысты. Мұғалім сабақта оқушылардың іс-

әрекетін ұйымдастыруға ұмтылады, осылайша оқу процесі оқушылардың ерік-жігерін, адалдығын, жауапкершілігін, гуманизмін қалыптастыруға ықпал етеді; олардың ойлау, есте сақтау, зейінін дамыту. Аталған қасиеттерді дамыту-барлық сабақтардың тұрақты мақсаты

Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Степанищев А.Т. «Методика преподавания и изучения истории в двух частях». Учебное пособие для вузов. - М.: Гуманит. изд. центр. ВЛАДОС, 2002.
2. Коротков В.И. Студеникин М.Т. М.Т. «Практикум по методике преподавания истории в школе» - М., 2001.
3. Студеникин М.Т. «Методика преподавания истории в школе» - М., 2001.
4. Вяземский Е.Е., Стрелова. О.Ю. «Методика преподавания истории в школе» - М., 2001.
5. Вяземский Е.Е. «Методика преподавания истории» - М., 2002.
6. «Общая педагогика» в 2-х томах. Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н./ - Москва: Академия, 2003 г.
7. «Педагогическая психология. Зимняя И.А./ Ростов-на Дону, 1997 г., 2004 г.
8. Руководство для учителя «Лидерство учителя в школе». АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016 г.
9. Руководство для учителя в рамках обновления содержания образования Республики Казахстан. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016 г.
10. Руководство по критериальному оцениванию для учителей общеобразовательных школ. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016 г.
11. Учебное пособие по истории Казахстана с древнейших времен до наших дней. - Алматы, 1992.
12. Казахи. Историко-этнографическое исследование. - Алматы, 1995.
13. Программы по истории для средней школы. /5-11 классы. - Алматы, Рауан, 1994.
14. Руководство по критериальному оцениванию для учителей основной и общей средней школ: Учебно-метод. Пособие. / Под ред. О.И.Можаевой, А.С.Шилибековой, Д.Б.Зиеденовой. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016. - 56 с.
15. Блум Б.С., Кратвиль Д. Таксономия целей обучения. - Нью Йорк: Лонгман, 1956.
16. Блэк П., Уильям Д. Педагогические исследования: формативное оценивание. // Британский научный журнал исследований №29, 2009.
17. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство. / Сост. Р.Х.Шакиров, А.А.Буркитова, О.И.Дудкина. – Б.: «Билим», 2012. – 80 с.
18. Фишман И.С., Голуб Г.Б. Формирующая оценка образовательных результатов учащихся: Методическое пособие. - Самара: Изд. «Учебная литература», 2007. - 244 с.
19. Шамова Т.И. Современные средства оценивания результатов обучения в школе. – М.: Педагогическое общество России, 2007.
20. Турлыгулов Т.Т. Методика преподавания истории Казахстана. - Алматы, 2000.
21. Руководство по критериальному оцениванию для региональных и школьных координаторов: Учебно-метод. пособие. (2016) / Под ред. О.И.Можаевой, А.С.Шилибековой, Д.Б.Зиеденовой. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016. - 46 с.
22. Руководство по критериальному оцениванию для учителей начальной школы: Учебно-метод. пособие. /Под ред. О.И.Можаевой, А.С.Шилибековой, Д.Б.Зиеденовой. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016. - 48 с.
23. Муштавинская И.В. Технология развития критического мышления на уроке и в системе подготовки учителя: Учебно методическое пособие. – М.: Каро, 2009.
24. Богатенкова Н. В., Муштавинская И. В. Технология развития критического мышления на уроках истории и краеведения. – СПб.: СПб ГУПМ, 2001.